

BREDASCHE

COURANT.

Staat-, Letterkundig- en

Wetenschappelijk

Nieuws-

Blad.

Donderdag

14 Julij.

LAATERE BERIGTEN DER VORIGE COURANT.

Heden (12 Julij) waren de fondsen te Antwerpen genoteerd: Belg. 102; O. Metall. 104; Sp. L. 1834, 42, 41; Passieve 1834, 13; Differed. 15; Napelsche renten 95; B. Tavolière 64; Sicil. 93; Rom L. 102; Id. te Antw. 101; Braz. 87. — Wisselkoers op Amsterdam en Rotterdam 7 pCt. kort zigt.

FRANKRIJK.

PARIS, den 10den Julij.

De wederzijdsche pleidooijen in de zaak van *Alibaud* hebben het hof der pairs ten hoogste anderhalf uur bezig gehouden en over het algemeen weinig belangrijks opgeleverd. De procureur-generaal *Martin* bepaalde zich tot de bedenking, dat men in weerwil van alle aansporingen geen bewijs van misdadigheid had gevonden en dat zulks voor 't minst een bewijs was, hetzij dat *Alibaud* de heefhoofdige republikeinen van eene zoo afschuwelijke misdaad een afkeer hadden, hetzij dat de gestrengte wetten die men in het vorig jaar heeft uitgevaardigd hun alle hoop hebben beknorren om door geweld hun doel te bereiken. De advocaat *Ledru* verklaarde niet anders ter verdediging te kunnen zeggen, dan dat men *Alibaud* van onrecht als een man van bedorven zeden en inborst had afgeschilderd. Om zulks te bewijzen beriep hij zich op verschillende onstapdigheden waarin deze beklagde zich als mensch lieflijk zoude gedragen hebben, las eene eigenhandige nota van zijnen client voor, waarbij deze kortelijk zijne levensgeschiedenis verhaalde en eindigde met het medelijden van den rechter in te roepen, voor eene misdaad die niet anders dan in overzevene dwaalbegrippen en in een gekrenkt hersengestel haren oorsprong kon vinden. *Alibaud* zelf daarop het woord gevraagd hebbende, heeft zich alreeds beklaagd, dat men getracht had zijn karakter te bezwaiken, terwijl hij alleen door de innige overtuiging van zijn vaderland en de dienst te bewijzen tot Koningsmoord werd gebracht. Hij begon vervolgens eene overtuigende memorie voor te lezen, die zoo het schijnt ten doel had die overtuiging te vestigen, doch dit stuk was in zulke hevige bewoordingen gesteld, dat de voortzetter na herhaalde aanmaning hem het stilzwijgen heeft opgelegd.

Het publiek mispatiege nog kortelijk gereplicieerd hebbende heeft het hof zich naar de raadkamer begeven, en ten twee uren het arrest uitgesproken.

Tot groote ergernis van alle onaastastelijke dagbladen heeft de politie president avond verboden de pleitrede van *Alibaud* openbaar te maken. Men is algemeen van gevoelen dat het stuk te hevig was, om eenigen indruk te maken, en dat bij gevolg deze maatregel voor 't minst onstaatkundig mag worden genoemd.

In de medische scholen hebben gisteren avond zeer ernstige ongeregelheden plaats gehad. Om in eene vacature te voorzien was er een vergelijkend examen uitgeschreven voor degenen die naar het hooftleeraarsambt wenschten te dingen. De commissie met het onderzoek belast, bragt omstreeks zes uren, bij monde van haren voorzitter, den hoogleeraar *Roux*, haar rapport uit, ten voordeele van den geneesheer *Breschet*. Naauwlijks was dit bekend, of de studenten drongen het auditorium binnen, gaven te kennen dat de uitspraak onbillijk was, en wierpen de commissie onder de grootste beledigingen ter deure uit. Zelfs in de kamer waar zij gezeten had en thans eene schuilplaats zocht was zij niet veilig, want ook daar drong men binnen, wierp de glazen in en scheurde de leden de toga's van het lijf, om die aan de menigte buiten ten prooi te geven. Te vergeefs brachtte de politie de orde te herstellen, en men was eindelijk genoodzaakt, de gewapende magt te doen aanrukken en door deze de woestenen uiteen te drijven.

Het bevestigt zich meer en meer dat de positie der karlisten in de Baskische provincien, sinds kort merklijk gunstiger is geworden. Uit Bayonne schrijft men met zoo vele woorden, dat *Gordosa*, door eene alregehandigde krijgslist van den generaal *Villagel* is om den tijn geleid en zich in zijne voorgememens voorzie, ten doel hebbende om de gemeenschap van de karlisten met de Fransche grenzen af te snijden, geheel niet te leur gesteld, daar hij zijne gansche magt moest gebruiken om zijne vorige positie te beschermen.

Men was den 6den dezer te Bayonne nog steeds bedocht dat het den generaal *Villagel* zou gelukt zijn zich van Penacerrada en Tréviso, en de onmiddellijke machtsheid over te maken, en daardoor dit middenpunt ten dienste der christenen te bedienen. Men meende voorts stellig te weten, dat *Espartero*, op het bericht dat de hoofdmagt der karlisten aan die zijde was voortgerukt, dadelijk aan de verzuiging van *Gomez* had afgezien, en de karlisten onmiddellijk hunen weg naar Asturien liet vervolgen. Intusschen werden twee reeds tot *Reghosa* doorgedrongen, en hetzelfde kon dit ongetuigd dattij op Santander aanrukken, hetzij zich naar Oud-Kastilien begeven, en ook daar de voorstanders van den *Carlos* in beweging te brengen. Ten tijde van voel mogelijk de provincie Asturien te beveiligen heeft men uit St. Sebastian, onderaan een regiment afgezonden om de bevestiging van Santander te versterken.

Men voegt bij dit alles dat *Garcia*, die voor de verdediging van den generaal *Gordosa* was teruggetrokken, zoodra deze den weg weer naar Vittoria had ingeslagen, op nieuw eenen aanval op de linie van Valcarlos heeft gedaan.

Kindelijk schrijft men uit Bayonne dat er dagelijks een aantal manschappen, en onder deze zelfs hoofd-officieren van het Koninklijk leger, over de grenzen komen, om zich aan de dienst te onttrekken. Heden, uit hoofde van den Zondag, geen fondsenotering.

NEDERLANDEN.

BREDA, den 13den Julij.

Eergisteren heeft er te 's Hage familie-diner ten hove plaats gehad, waarbij al de leden van het Koninklijk Gezin, die zich thans weder in de residentie bevinden, tegenwoordig waren.

— Te Lemmer is den 5den Julij overleden de Hoog-Weerdig. Heer *Willem Carol Gerard van Walderen* Baron *Rangiers*, lid van de Ridderschap en van de provinciale Staten van Vriesland, Kamerheer in buitengewone dienst van Z. M. den Koning, Adjunct-Houtvester in het derde Jagtdistrict.

— Het dagblad *de Noord-Brabander*, welks uitgaaf te 's Hertogenbosch oplings, ten gevolge van een bevel des opperbevelhebbers dier vesting, den generaal majoor *George*, tot nader order was geschorst, is thans onder denzelfden titel te 's Gravenhage in het licht verschenen.

— Op 1 Januarij 1836 bedroeg de bevolking van de provincie Holland reeds 902,842 zielen. Het aantal geboorten in Noord-Holland over 1835 heeft bedragen 15,058 kinderen, dat der overledenen 15,251, dat der huwelijken 4063 paren, en dat der echtscheidingen 25. Het getal geboren was gesplitst in 14259 wettige en 799 onechte kinderen, in 7629 van het mannelijke en 7129 van het vrouwelijke geslacht; en dat der overledenen in 7718 van het mannelijke en 7533 van het vrouwelijke geslacht. Noord-Holland telde, op 1 Januarij 1836, 408,059 zielen, waarvan 268,517 in de steden en 140,222 in de overige gemeenten. Het aantal geboorten in Zuid-Holland over 1835 heeft bedragen 19551 kinderen, als 9982 van het mannelijke en 9569 van het vrouwelijke geslacht, 18,163 wettige en 1388 onechte; dat der overledenen 16,161, als van het mannelijke 8264 en van het vrouwelijke geslacht 7877; dat der huwelijken 4538 paren, en dat der echtscheidingen 15. Op 1 Januarij 1836 bedroeg de bevolking van Zuid-Holland 494,303 ingezetenen, als in de steden 258,498 en in de overige gemeenten 235,805.

— Vorst *Leopold* en zijne gemalin worden tegen het einde dezer week te Brussel terugverwacht. Ook de minister van Justitie *Ernst* is van zijn verlof te Brussel teruggekomen.

Blijkens de laatst ontvangene Javasche Couranten, van het einde der maand Februarij, dezes jaars, is, bij eene resolutie van Z. Exc. den gouverneur-generaal ad interim, van Nederlandsch Indië, van den 20sten Januarij 1836, bepaald geworden: 1. Dat van wege het militair departement, door het plaatsen van duidelijke en duurzame kenteekenen, zullen worden afgebakend de afstand-lijnen van 100 tot 300 roeden, van de op Java opgericht wordende, of in het vervolg nog op te rigten en aan te leggen citadellen, linien van defensie of andere permanente versterkingen, behoorende tot de hoofdverdediging van het eiland; alsmede die van 50 roeden van alle andere sterkten, niet tot de hoofd-defensie behoorende; 2. dat de bovengemelde afstanden zullen gemeten worden; 3. Voor vestingen, sterkten, enz., met bedekte wegen, omwegen, uit den rand van derzelver berouwening; 4. Voor vestingen, sterkten, enz. zonder bedekte wegen, maar met enveloppes of buitenwerken, uit den buitengraachts-boord dezer werken; 5. Voor sterkten, vestingen, enz., welke geene bedekte wegen, enveloppes of buitenwerken bezitten, uit den mond der grachten des hoofdwals, en 6. Voor sterkten, bedoeld in het slof van art. 1, uit de binnenlijn der beem; 7. dat voortaan op geene gouvernements-gronden, binnen den voorbedachten afstand van de gemelde citadellen en sterkten gelegen, gebouwen opgericht zullen met opgaande boomen aangelegd, of afsnijdingen van tainen en erpen, of anderszins, opgetrokken zullen worden, zonder daartoe door het gouvernement uitdrukkelijk verlaande permissie, welke steeds zal worden besloten op het verzoek van den eigenaar, wanneer het belang der verdediging zulke zal vorderen; 8. dat voortaan alle gouvernements-gronden, welke, van den dag der vaststelling van de resolutie af, binnen gemelden omtrek, aan particulieren, in algemeen moeten worden afgestaan, niet anders zullen worden verkocht dan onder het gemelde voorbedacht, hetwelk steeds geacht zal worden stilzwijgend in de voorwaarden van den afstand betreft te zijn; 9. dat van gouvernements-gronden daartoe zal geboren worden, tot de onteigening tegen billijke schadevergoeding zal worden overgegaan, van de gronden en daarop staande gebouwen, binnen den gezegden omtrek der citadellen en sterkten gelegen, welke den eigenaars

zijn van particuliere personen, en dat inmiddels op zoodanige van de bedoelde gronden, welke nog geheel of gedeeltelijk ledig liggen, geene nieuwe of meerdere gebouwen zullen mogen worden opgerigt, zonder de speciale vergunning der Regering, welke vergunning niet zal worden geweigerd, ten zij tegelijkredelijke onteigening op den bovengemelden voet, van het perceel, waarop gebouwd zou worden; 6. dat wanneer bij de Regering tot de onteigening wordt besloten van eenig huis, binnen den omtrek van 300 roeden der fortificatie gelegen, die onteigening zich buiten dien kring niet zal behoeven uit te strekken, tot eene grootere uitgebreidheid gronds, dan redelijkerwijze kan geacht worden tot dat huis te behooren, en dat wanneer hieromtrent met de eigenaars, verschil ontstaat, des noods door arbiters zal worden beslist welk gedeelte van zoodanig perceel, als grond, tot het huis behoorde, beschouwd en in de onteigening begrepen behoort te worden; of dat met de eigenaren van ledige erven of van gedeelten van erven, binnen den meer gemelden afstand der fortificatie gelegen, welke gelegenheid tot het opbouwen van huizen aanbieden, zoo wogelijk nu steeds, overeenkomsten zullen worden aangegaan, om tegen geheele of gedeeltelijke vrijstelling van zoodanigen grond, van de belasting der verponding of op zoodanige andere voorwaarden, als worden oorbaar geacht, afstand te doen van het regt, om daarop huizingen te bouwen, en mitsdien van de bevoegdheid, om daartoe, in gevolge het voorkomende bij § 2, vergunning te verzoeken."

Bij eene publicatie van Z. Exc. den gouverneur generaal ad interim is eene vastgestelde ordonnantie op het regt van successie en overgang in Nederlandsch Indie afgekondigd geworden.

Onder anderen wordt daarbij bepaald, dat er, in Nederlandsch Indie, onder den naam van Regt van successie, eene belasting zal worden geheven van al wat, ten gevolge van overlijden, geërfd of verkregen wordt door Europeanen, hunne afstammelingen of met hen gelijk gestelde personen, uit de boedels van alle ingezetenen, zonder onderscheid van oorsprong of godsdienst, voor zoo ver zij komen te overlijden na middernacht tusschen den 30 Junij en 1sten Julij 1836. Even zoo zullen aan de belasting onderhevig zijn ingezetenen van Nederlandsch Indie, niet tot de vermelde Europeanen, hunne afstammelingen, of met hen gelijk gestelde personen, voor zoo veel zij bevoordeeld worden bij legaat of erfstelling van zoodanige Europeanen, hunne afstammelingen, of met hen gelijk gestelde personen. Wijders zal er, onder den naam van Regt van overgang, eene belasting worden geheven: 1°. van de waarde der onroerende goederen, gelegen binnen Nederlandsch Indie, en in vrucht gebruik of eigendom geërfd wordende van iemand, die geen ingezetene is van Nederlandsch Indie, en na het tijdstip in art. 1. uitgedrukt, zal overlijden; 2°. van alle in Indie gevestigde hypotheken, welke van zoodanigen vreemdeling, na dien zelfden tijd, op anderen overgaan.

Verder blijkt het, dat, den 4den Februarij 1836, in het hospitaal te Samarang, overleden is de Wel-Edel Gez. Heer W. Akkerman, in leven Ridder der Militaire Willems-orde, 4de klasse, 2de luitenant bij het 2de Bat. Infanterie.

D U I T S C H L A N D.

FRANKFORT, den 10den Julij.

Bijzondere brieven uit Petersburg behelzen het volgende: Op aandrang van eenige Engelsche kooplieden, heeft de Britsche gezant, lord Durham, zich bij het Russische kabinet betoogd over de belemmeringen van den handel aan de monden van den Donau, en de deswege bevolens maatregelen voorgedragen als een aanmatiging, waardoor de bestaande traktaten geschonden werden. Sedert zijn de bedoelde maatregelen door het Russische bewind gewijzigd en de geopperde bezwaren uit den weg genomen. Of dit al dan niet, louter aan het beklag van den Engelschen gezant is toe te schrijven, hierover wordt verschillend gesproken; maar tevens verhaalt men, dat, bij het antwoord op de Britsche nota, en bepaaldelijk ten aanzien van de daarin voorkomende uitdrukking van *aanmatiging*, van de Russische zijde is aangemerkt, dat de staatkunde van Engeland in het oosten, veel meer dan die van Rusland, den naam van aanmatigend zou verdienen, als welke ten doel had, om zich in die landen weder voor de belangen van alle overige Europeasche natien gevaarlijken invloed te verschaffen. Bepaaldelijk moet bij die gelegenheid gewag zijn gemaakt, niet alleen van het dwingen van Mahomed-ali, om zijn monopolie-stelsel ter gunste van den Britschen handel op te geven, maar ook van het openen van een *nieuwen weg van gemeenschap* (langs den Euphraat, met behulp van stoombooten) met de Engelsche Oostindische bezittingen in het midden der Ottomannische Staten; welke weg van gemeenschap, volgens de meening der Russen, geenszins alleen de bevordering der Engelsche handelsbelangen beoogde, maar ook strikt militair bedoelingen had.

Z. M. de Keizer van Rusland zou zijne reis naar de zuidelijke provincien tegen het midden van Julij aannemen. Het bleek nog niet, dat de Keizerin hem zou vergezellen."

Uit Reval meldt men, dat de afdeeling der Russische vloot, sterk 6 zeilen, welke daar overwinterd had, den 7den Junij is aan de kust gestoken. Naar men zeide zou dezelve zich vereenigen met de afdeelingen van Kroonstadt en Swaborg, en zou de ghelede vloot bij Boatsort groote manoeuvres verrigten.

De stad Groswardin, in Hongarije, is den 19den Junij door een zware ramp getroffen geworden. Des middags ten vier ure ontstond er brand in de woning van eenen griekschen geestelike; door eenen steekwond werd aangewakkerd, werd de nabij staande en kerk en toen veld in sluis geest, van waar de wind alom de brandende stoffen her en derwaarts joeg. Tot den volgenden morgen, zijnde maandag, duurde dese brand voort, als wanneer er omtrent honderd huizen in de asch lagen. Des middags van denzelfden dag wakende het vuur op nieuw aan en werden, nog acht huizen door de vlammen vertoerd. Men maende alom het gevaar te boven te gaan, doch slechts het voorspel van hetgeen gaheren zou had men niet. Des dinsdags middags, tegen twee ure, verbrak het vuur

zich met nieuwe reuzekracht, spreidde zich naar alle zijden uit, alles vernielende wat in den weg stond. De vlammen drongen tot in de vesting door en lagden er, met uitsondering van eenige magazijnen, al de gebouwen in de asch. Het getal der verbrande huizen kon nog niet nauwkeurig worden opgegeven, doch werd op mal 1500 geschat, benevens vier kerken en andere opbare gebouwen. Onbegrijpelijk mogt het voorkomen, dat het voor dandanege verwoestingen had kunnen aanzien, daar de rivier Elbe door den door de stad loopt en het dus niet aan water ontbrak; doch de hevige stormwind, die tevens vele dwarwinden deed ontstaan, dreef de vlammen met geweldige snelheid naar alle zijden heen, zoodat de bewoners slechts op zelfbehoud konden bedacht zijn; en nog schoten vele dezer laatste er het leven bij in. In den beginne wilde men het ontstaan van den brand aan kwaadwilligheid hebben toegeschreven, doch men was sedert genoegzaam overtuigd geworden, dat dezelve louter aan het toeval was te wijten. Groswardin is het oostelijke Hongarije, nabij Zevenbergen gelegen, telt eene bevolking van omtrent 20,000 zielen.

— Te Weenen waren den 5den Julij genoteerd: 5 pCt. Metall. 104; 4 pCt. 99½; Bankactien 1355, 55½.

Letterkundige en Wetenschappelijke Nieuwstijdingen.

DUITSCHLAND. — Terwijl reeds de inwijding van het gedenkteeke voor GUTENBERG te Mentz, te gelijk met de viering van het Eeuwfeest van 's mans verdiensten ten aanzien der Boekdrukkunst, op de aanstaande maand September bepaald was, en tot de feestviering, welke daarbij zou plaats hebben, uitnodigingen waren afgezonden, heeft de Commissie, daarmede belast, eensklaps aangekondigd, dat de plaatsing van het gedenkteeke tot in de maand Junij des volgenden jaars is uitgesteld. Als reden van dit uitstel wordt opgegeven, dat het marmer, 't welk tot oetstuk moet dienen, niet op den bepaalden tijd kan geleverd worden. Intusschen is de teleurstelling, te zamen komende met de verschijning van het boek van VVITTEK, waarin betoogd wordt, dat het erfveest der Gutenbergische uitvinding eerst in 1850 moest gevierd worden, niet geschikt om de aandacht voor dezelve te vermeerderen. — De Redactie van het *Conversationsblatt der Telegraph te Weenen*, heeft eenen prijs van tertiig dukaten uitgelooft aan den Schrijver, 't zij in of buiten Duitschland, van de best gekeurde der novellen, welke haar voor het laatst dezes jaars zullen worden ingezonden. Het stuk moet niet meer dan 2 of 2½ vellen druks beslaan, en ook van de niet bekroonde, zullen die, welke ter plaatsing in het weekblad waardig gekend worden, tegen betaling van 5 dukaten voor elk vel druks, worden opgenomen. Aan humoristische novellen zal, zoo de verdiensten overigens gelijk zijn, de voorkeur boven ernstige gegeven worden. Buitenlanders moeten hunne stukken aan den Boekhandelaar VOLCKMAN te Leipzig inzenden. — Het *Hamburger Dagblad* brengt, dat de Kapitein van een Densch schip in de Zuid-Zee een nieuw eilandje heeft ontdekt, hebbende een lengte van ongeveer een Engelse mijl, en gelegen op 58° 21' 30" Z. B. en 20, 22 Oostelijk van Greenwich. Hij heeft er den naam van *Christianssland* aan gegeven.

ENGLAND. — Had de Engelsche Oost-Indische Compagnie onlangs het verlies te betreuren van den beroemden taalkundige WILKINS, en den scheepkundige HORSBURY, (zie ons N°. van 9 Junij II.) thans heeft zij weder eenen harer eerste en kundigste ambtenaren verloren; JAMES MILL, op den 23 der vorige maand overleden. Hij was onder anderen schrijver van *The History of British India*, *The Elements of Political Economy*, en *The Analysis of the human mind*. De meeste latere geschriften van wege de O. I. Compagnie uitgegeven, zijn van zijne pen, en hij was een ijverig medearbeider aan de *Edinburgh Review*, de *Westminster Review*, en de *Encyclopaedia Britannica*.

FRANKRIJK. — De Heer LESCHVALIER, bekend door zijne *Reise naar Troas* (in het Nederduitsch vertaald door Mr. S. J. VVinkler), is den 2 dezer maand in den ouderdom van 80 jaren te Parijs overleden. — In plaats van den geleerden taalkundige ANTON REICHA, onlangs overleden, is tot lid van het Fransche Instituut (Akademie der Schone Kunsten) benoemd de Heer HALEVY, vervaardiger der muziek van de opera *la Juive*. Zijn mededinger was de Heer CARAFFA REICHA, (te Praag in 1770 geboren, en die zich eerst sedert 1808 te Parijs gevestigd had) was in het Instituut de opvolger van BORDIER. Behalve zijne muzikale compositien heeft men van hem de volgende didaktische werken: *Traité de Méthode*, *Cours Complet d'Harmonie pratique*; *Traité de haute composition* (2 deelen), en *L'Art de composer dramatique*. — Terwijl er allerwege gesproken wordt over de noodzakelijkheid eener bepaalde wetgeving op het Tweegevecht, is niet onbelangrijk het arrest van het Hof van Cassatie te Parijs, gewezen den 30 Junij II. Daarbij moest de vraag beslist worden, of de Moeder van eenen in tweegevecht gesneuvelde, tegen den gene die hem geveeld heeft, ofschoon dese bij een rechterlijk vonnis van dood of manslag is vrij gesproken, aangesien de gesneuvelde in tweegevecht gevallen is, eene civile actie van schadevergoeding heeft. Zeker LAMARTINE namelijk had zich in cassatie voorzien van een vonnis door Ant-koninklijk geregtshof te Bordeaux in appel geweest, waarbij hij tot schadevergoeding van 40,000 fr. verwezen werd aan de moeder van tekere BAUDER, die door hem in tweegevecht was doodgeschoten, en de voornamste steun zijner moeder geweest was. Op een merkwaardig pleidooi van Mr. DUPIN heeft het Hof van Cassatie het vonnis van het Geregtshof te Bordeaux bekrachtigd.

NEDERLANDS. — De volgende nieuw uitgekomen boekwerken zijn ons voorgekomen te verdienen onder de aandacht onzer Landgenooten te worden gebracht:

LAND- en VOLKEN-KUNDE. — De overledene Engelsche Resident te Bagdad, CLAUDIUS JAMES RICH, schrijver van een werkje over het oude Babylon, had de bouwstoffen nagelaten voor een grooter werk, over de streken, waar eenmaal Babylon, Ninive en Persepolis bestaan hebben. De weduwe van den Heer Rich heeft thans begonnen, dit werk in twee deelen uit te geven, onder den titel: *Narrative of a Residence in Kurdistan, and on the site of ancient Nineveh*, met platen en kaarten. Het Engelsche *Asiatic Journal* van Mei II. geeft van dit werk eene zeer gunstige getuigenis.

GESCHIEDENIS. — Van Niebuhr's *Romeinsche Geschiedenis* is eene Engelsche vertaling, maar verkort, uitgegeven, vervaardigd door den Heer TRAVERS TWISS, die daarin eene duidelijkheid en klaarheid heeft weten te brengen, welke het oorspronkelijke zoowel, als deszelfs overzettingen missen. In een aanhangsel zijn nog eenige ophelderingen van den vertaler opgenomen, waaronder zich een vertoog over den post van Dictator onderscheidt. De titel is: *An Epitome of Niebuhr's History of Rome* (Oxford, Pr. 14 sh.).

Een belangrijk historisch werk, de vrucht van veeljarige studiën en van grondige en moeijelijke nasporingen, gelijk men zelden bij Fransche Geleerden aantreft, is de *Histoire de la Gaule Méridionale sous la domination des conquérans Germains*, door FABRIE (4 de. in 8°). De schrijver behandelt daarin de geschiedenis dier zwerfende horden, welke, sedert het einde der vijfde eeuw, het tegenwoordige Frankrijk, inzonderheid deszelfs zuidelijke gedeelte, overstroemd hebben, Alanen, Vandalen, West-Gotten, Burgundiers, Franken en anderen. Eene uitgebreide taalkennis heeft den schrijver bij zijne onderzoekingen ten dienste gestaan.

De Staatshuishoudkunde, welke thans eene zoo aanmerkelijke rol speelt op het tooneel van de tegenwoordige volken, miste nog haren geschiedschrijver, hoe vele geschriften ook sedert het laatst der 18de eeuw over die wetenschap zelve verschenen waren. Om deze gaping aan te vullen, heeft de Heer AD. BLANQUI zich gedurende 10 jaren bezig gehouden met na te sporen; welke pogingen in vroegere eeuwen zijn aangewend om den natuurlijken en zedelijken toestand der menschen in de huishouding der staten te verbeteren, en de uitkomst zijner onderzoekingen in 't licht gegeven, in eene *Histoire de l'économie politique en Europe, depuis les anciens jusqu'à nos jours*. (Paris, 2 de. Pr. 15 fr.). De schrijver behandelt de Staatshuishoudkunde bij de Grieken, bij de Romeinen, in de Middel-eeuwen en de nieuwere tijden, en ontwikkelt de veranderingen, welke die wetenschap ondergaan heeft onder den invloed der groote gebeurtenissen, welke het Staatstoeisel van Europa geschokt hebben.

TAALKUNDE. — Eene belangrijke verschijning in het gebied der algemeene taalkunde is de uitgaaf van het werk *over de Kawi-talen op het eiland Java* van den in 't verleden jaar overledenen WILHELM VON HUMBOLDT. Het eerste deel van dit werk heeft dezer dagen de pers der Drukkerij van de Koninklijke Akademie der Wetenschappen te Berlijn verlaten. Het is een tamelijk lijvig quarto-boekdeel, 't welk nog door twee andere zal gevolgd worden. Wanneer het werk voltooid is zal men in hetzelfde een volledig overzicht vinden van de Maleische talen, tot welks behoefting de schrijver is in staat gesteld geworden door eene uitvoerige briefwisseling met lieden uit alle hoeken der aarde, en door zijne zeldzame scherpzinnigheid en grondige taalkennis. In eene breedvoerige Inleiding tot het werk behandelt de schrijver op eene treffende wijze de verscheidenheid van menschelijken spraakhoor en den invloed, welchen de taal op de ontwikkeling van het menschenhoofd uitoefent. Het werk wordt uitgegeven door den schrijvers broeder, den hetoemden ALEXANDER VON HUMBOLDT, en verdient niet alleen voor de eigenlijk gezegde taalstudie, maar ook voor de geschiedenis der menschheid, eene allerbijzonderste opmerkzaamheid.

GLASSISCHE LETTERKUNDE. — Casar's werk *de Natura Deorum* heeft eene nieuwe uitgave gevonden in den Engelschen Geleerde H. E. ATHER, die daartoe zes handschriften uit het Britsche Museum heeft gebruikt. Het werk (in groot 12mo Pr. 6 sh.) is van kritische aantekeningen voorzien.

De Heer ULR. FA. KOPP heeft eene groote uitgave voltooid van het werk van den Latijnischen schrijver MARTIANUS CAPPELLA, 't welk in de oudtijden eene langere tijd het algemeene leerboek was van alle wetenschappelijke kennis. De aantekeningen van alle vroegere uitgevers zijn in deze Editie opgenomen, bij welke de lezingen van een aantal handschriften geraadpleegd zijn. Het werk bestaat uit 2 deelen in 4to (Frankfort, Pr. 10 thlr. of 18 fl.). Het is te bejammeren, dat de uitgever geen kennis heeft gehad of gebruik heeft kunnen maken van den apparatus tot MARTIANUS CAPPELLA, van den beruchten Hoogleraar SAX, welke zich hier te lande bevindt. Het zoude zeer wettig de kritiek van dezen schrijver voor de volledigheid konde beschouwd worden, aan de bearbeiding waarvan het niet te denken is, dat verder meer dan veien maanden tijd zullen te koste loopen.

GENEES- en HEELKUNDE. — De Genees- en Heelkundige *Encyclopaedia* door Dr. Moer, met verscheidene med. afbeeldingen uitgegeven, is in nog geen twee jaren uitverkocht, en van dezelve verschijnt thans eene nieuwe, aangevuld met verscheidene bijdragen van de laatste jaren. Het eerste deel is uitgegeven; *Encyclopaedia der Anatomie, medicinale en chirurgische Praxis* (Leipzig, in 2 deelen, elk van 60 bladen druks, bij de uitgever van 12 tellen, elke af. tegen 20 gr.).

MATHEMATISCHE WETENSCHAPPEN. — Prof. ULRICH te Göttingen, Schrijver van onderscheidene zeer geachte wiskundige werken, heeft in 't licht gegeven een *Lehrbuch der reinen Mathematik* (Göttingen, Pr. 2 thlr. 20 gr.), vrucht van 20jarige ondervinding, maar bloot leerboek, waarbij eene verzameling van voorbeelden ondersteld wordt. De bekende Sterrekundige LITTAUW te Weenen heeft eene *Anleitung zu höhern Mathematik* uitgegeven (Weenen, Pr. 2 thlr.), om te dienen bij de lessen in de hoogere Analysis aan Hooge Scholen. De namen dezer Schrijvers bevelen iets meer, dan de bij nieuwe Leerboeken niet ongewone verklaring, dat de tot hertoe bestaande niet voldoende waren, en in hoe verre deze uitspraak ook voor Nedertapd geldt, wordt ter beoordeeling aan onze Wiskundigen overgelaten.

Tot bewijs van het nut en de noodzakelijkheid van de op torens te plaatsen onweders-afleiders, is dezer dagen aan de gemeente-besturen het navolgende extract van een verhoog van den hoogleeraar MOLL, voorgelezen in de vergadering der eerste klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, op den 2den April jl., en getiteld *over afleiders en het onweder van 12 Februarij 1836*, medegedeeld:

» Het is eene algemeene opmerking, die de ondervinding bevestigt, dat het onweder des winters zeldzamer is, doch wanneer het in dat seizoen plaats heeft, meer schade aanricht. Dat is, onder anderen, gebleven bij de onweersbuijen van 11 Januarij 1815, 28 Januarij 1818 en 12 Februarij 1836, welke veel onheils hebben berokkend.

» Het onweder van 12 Februarij II. heeft vooral het oostelijk gedeelte van ons land aangetast, en een niet gering aantal kerktorens zijn door den bliksem getroffen.

» Te Groningen is de toren van den H. Martinus-kerk in brand geraakt, doch, men is geslaagd dien te blusschen; te Arum, in Vriesland, is de toren afgebrand; te Grol is het bovenste gedeelte van den toren geheel verbrand; te Huissen is de spits in brand geweest, doch ook nog geblijft. De Martini-toren te Doesburg, die anders zoo vaak door den bliksem plagt geraakt te worden, doch op welke in 1782 door den generaal Krajenhoff, toenmaals student te Harderwijk, een afleider is geplaatst, is mede ongerept gebleven.

» Maar de publieke papieren hebben te gelijker tijd vermeld, hoe de bliksem geslagen was op den toren van de groote kerk te Arnhem, voorheen aan St. Maarten en later aan St. Eusebius gewijd. Doch een afleider op dien toren geplaatst, had zonder eenige schade, drie achtereenvolgende felle bliksemslagen afgeweerd.

» Het kwam mij voor, dat de tegenstelling der torens van Groningen, Arum, Huissen, Grol, allen meer of min door den bliksem beschadigd, met dien van Arnhem, belangrijk genoeg was, om onderzocht te worden, en de omstandigheden openlijk van bekend te maken, even gelijk geschied is omtrent den Martini-toren te Doesburg na het onweder van 28 Januarij 1818. Ik schreef te dien einde aan mijnen vriend, den Inspecteur van den Waterstaat Goekoop. Deze had de bereidwilligheid van vergezeld van den Stads-opzigtter, den Arnhemschen toren te beklimmen, de afleider met de meeste nauwkeurigheid te bezigtigen, van welk een en ander hij de goedheid heeft gehad mij de bijzonderheden mede te deelen.

» Na het gelukkig voorbeeld van den toren te Doesburg, besloten tusschen de besturen van een klein getal steden van ons land, om insgelijks hare torens door afleiders te doen beveiligen. Het waren de regeringen van Amersfoort, 's Hage en Arnhem, welke den Generaal Krajenhoff raadpleegden over het stellen van afleiders op huone torens, en, met welk gevolg op den 12 Februarij 1836 aan den Arnhemschen toren gebleken.

» Wanneer men de omstandigheden vergelijkt, is er geen twijfel, of de toren van Arnhem is eeniglijk door den afleider bewaard voor het ongeval, waardoor die van Arum en Grol vernield zijn, en hetwelk die van Groningen en van Huissen slechts ter naauwernood ontkomen zijn. Zie hier het berigt, hetwelk mij de Heer Goekoop aangaande de Arnhemsche afleider geeft:

» De afleider aan de noordzijde van den grooten toren van Eusebius-kerk te Arnhem, bestaat hoofdzakelijk in een reep lood, breed om, 11 1/2 om 12 (4 1/2 duim Rijal.), dik 4 mm à 5 mm (3/8 duim) omtrent. Deze reep is gehecht boven aan het kruis en eene ijzeren stang, onmiddellijk naast het kruis, op den toren staande, welke stang lager is, dan het kruis, dus ook lager dan de koperen haan of windwijzer, die op de punt van het kruis draait. Het kruis en de stang heiden zijn omvat door een' hollen koperen bol, en waarom ook de reep lood loopt. Dit lood gaat nederwaarts langs den toren tot op het dak der kerke; van daar langs den muur der kerke, tot ongeveer 1 m 5 boven den begaenen grond. Hier is de reep lood gehecht aan eene ijzeren stang van 0 m 035 (3/8 duim) in het vierkant, die tot verbinding met het lood is plat gesmeed, op eene breedte van om 12. Deze stang heeft de lengte van 7 m, 6 (24 voeten) en hangt in een' waterput, ter diepte van 1 m, 5 (5 1/2 m, 5 (6 à 8 voet naar gelang van den waterstand).

» De reepen lood zijn onderling verbonden en aan een gesoldeerd, even als het zink, hetwelk tot dekking der daken gebruikt wordt.

» De bol van den toren, waarin het kruis staat, is omtrent 89 m, (283 voeten) boven den begaenen grond, en de haan omtrent 2 m, 5 (7 m, 5 (10 voet) hooger.

» Op den 12 Februarij 1836, is het onweder door dien afleider, volgens de meeste informatien, driemaal afgeleid; immers men heeft zeer duidelijk het bliksemlicht aan den haan, het kruis en den koperen bol gezien.

» Het kruis is van ijzer, zonder punt van eenig ander metaal, de haan en de holle bol onder het kruis zijn van koper.

» De reep lood is aan het muurwerk van den toren en kerk vastgespijkerd en met menie bestreken. Daar waar het lood over de omgange van het afdak der kerke gaat, raakt het op eiken ribben, waarop het vastgespijkerd is.

» Het afgeleide onweder van 12 Februarij heeft aan den afleider, draaibekrachtigen of verbindingen, geene sporen nagelaten of gebreken vergoed; het is alleyn was de koperen haan aan den kam of, naar een weinig gesmolten, alsob sich droppen daaraan vertoonden. Nergens vindt men, voor het overige, eenige smelting, verbranding, of zelfs veraging; de toren, op het lood had de oorspronkelijke gezonde kleur behouden.

Uit dit bericht blijkt volkomen, dat de ontlading door den afleider op den Arnhemse toren van den 12 Februarij 1836 buitengewoon hevig is geweest, even als die van 28 Januarij 1818, op den Martini-toren te Doesburg, vermits het rood koper van den haan, anders een weinig smeltbaar metaal, een weinig was gesmolten. Te Doesburg waren de spitsen ook wel gesmolten, doch het was geel koper en dus meer smeltbaar. Thans maakt men algemeen te Parijs en Londen die spitsen van platina, hetwelk moethelijk smelt en niet roest (de scheikundigen zeggen niet *oxideert*). Ik zoude volke spitsen, indien er iemand belang in stelde kunnen vertoonen.

De Generaal *Krajenhoff*, bilijk roem dragende op de eersteling zijner kracht, heeft dan ook gezorgd, dat de spits des afleiders, welke 36 jaren lang den Doesburgschen toren heeft beschermd, bewaard blijft bij de Leidache Hoogeschool, als voorbeeld van eene alerbijgste uitbarsting en smeltling van geel koper.

De spits van den afleider te Arnhem is lager, gelijk het uit de beschrijving blijkt dan de stang, waarop de haan draait, en die er naast staat. De bliksem is dan ook niet op den afleider, maar op den haan gevallen. Ik zie niet, waarom men de stang van den haan niet tot afleider heeft gebruikt; boven dien haan een spits te plaatsen met eene punt van platina, zoude wellicht het verkieslijkst zijn.

Boven aan den koperen bal, waaraan de stang van den haan en de stang des afleiders verbonden zijn, heeft men bliksemlicht gezien. Dit zoude doen vermoeden, dat daar de overspringing van de haanstang of koningsstang naar den afleider heeft plaats gehad; en dat derhalve de verbinding van de koningsstang met de afleider niet zoo innig is als wel gewenscht kon worden. Dit gedeelte van den toestel, waar het lood zoo ligt oxideert, het soldeer zoo gemakkelijk loslaat, en waarbij men zoo moeijelijk komen kan, vereischt vooral nauwkeurige beschouwing en voorzorg.

Voorts blijkt het overtuigend, dat alle de overige deelen des afleiders in den besten toestand zijn geweest; - dat het lood genoegzaam breed (4 duim) en genoegzaam dik (08.16) is geweest, om den bliksem te kunnen afleiden; voorts, dat alle verbindingen der looden reepen volkomen genoeg zijn geweest, en eindelijk, dat de afleiding in den put zeer wel heeft voldaan. Dat de menie, waarmede het lood is bedekt, overal de gezonde kleur heeft behouden, getuigt van de volkomenheid der afleiding; want wanneer de electriciteit onzer werktuigen over een volkomen geleider met menie bedekt, over een kaartblad bij voorbeeld, zich ontlast, zich met eene zwarte streep op de menie, gelijk de waardige van *Muram* en *Cavalo* getoond hebben. Derhalve geeft de toestel in alle deelen getuigenis van de juistheid waarmede die is gesteld; en levert, wanneer zij in dien toestand onderhouden wordt, voor het vervolg een verzekerd waarborg.

In der daad, wanneer, na al wat er over geschreven en gezegd is, ten toren door den bliksem wordt verwoest, kan dit onheil evenzeer worden geweten aan degenen, die er het toezigt over hadden, als aan een voogd, die verzuimt zijnen pupil te doen vaccineren en hem aan de kinderziekte niet sterft.

Mogelijk zijn er wel lieden, die zich met het denkbeeld verontschuldigen, dat de bliksem in dit land zoo zelden gebouwen en torens treft. Doch wanneer men nauwkeurig toeziet, is die zeldzaamheid niet zoo groot, en er worden meer gebouwen en torens door het hemelsvuur in brand gestoken, dan men zich wel voorstelt.

Ik zal er eenige die mij zijn voorgekomen, opgeven, zonder evenwel eene volledige lijst, die meer onderzoek zoude vorderen te willen leveren:

De St. Martenskerk te Bommel, waarvan de spits in 1538 door den bliksem aangestakert, verbrand en omverre gestort is. In 1696 viel dit zeldse lot deze kerk nog eens ten deel; deze kerk is in 1304 ingewijd.

Elburg, de toren is van de spits door onweer beroofd.

Harderwijk ingelijks, wel te verstaan, lang vóór dat de toren, om andere redenen, is gesloopt.

Gouda, de toren in 1552.

Het slot te Heusden; in 1666 sloeg de bliksem in, doch de brand werd zonder merkelijke schade gebluscht, maar in 1680 berikte de bliksem het kruidmagazijn, waardoor het gebouw en omliggende huizen vernield werden.

De St. Martenskerk te Franeker, in de 18de eeuw. De bliksem sloeg er in, en de kerk brande gedeeltelijk af.

Amersfoort; de kerktoren is herhaalde reizen door het onweder getroffen, als in 1547, toen de toren geheel afbrandde, zoodat er niets van overbleef. In 1558, in 1623 en nog later werd de toren weder getroffen; in 1651 sloeg er de bliksem wederom in; en de spits stortte, ter lengte van veertig voeten, van hoven neer, heigeen een ijsselijke schrik veroorzaakte. Naderhand is de toren, bij ons geheugenis, nog eens getroffen, doch de brand werd gebluscht. Thans is die toren van eenen afleider voorzien.

In den toren van Loenen in Holland, is de bliksem in de 18de eeuw geslagen; waardoor niets dan het metselwerk bleef staan, door milde giften en collectie is de schade hersteld. Te Haarlem is er insgelijks den 22sten Mei 1801 brand geweest in den toren van de groote kerk, door den bliksem veroorzaakt.

Waar de St. Martenskerk te Doesburg spant in dit opzigt de kroon. Zij werd in 1737, 1743, 1745 en 1764 tweemaal, in 1756, 1763, en 1774 door den bliksem getroffen. De veelvuldigheid dieer ongelukken, deed het afbreken van de spits diens torens coördinaat, doch een koning regent, wiens naam niet eerbied dient genoemd te worden, de heer *J. H. van Leenhof de Leijpstra*, sloeg voor, om den toren met een afleider te wapenen; en de achtbare regering, hiertoe overreed, besloot er toe den 15den Februarij 1782. Aan den heer *Krajenhoff* werd het bestuur hiervan opgedragen. Terwijl men met de werkzaamheden, hiertoe vereischt, bezig was, kwam den 20sten Julij 1782 een hevige onweer de toren vernasten. De bliksem sloeg weder in den toren en deed aanmerkelijke schade. Den 25sten December 1782 was de afleider voltooid. Dit werk was zóó in weerwil van de geheele bevolking van Doesburg ten einde gebracht. Met schrik en angst zag men den 28sten Mei 1783 een onweer bijkomen; en men vreesde niet minder dan de vernieling van toren en kerk, ja der geheele stad. Des avonds ten zeven uren ontstond zich de bliksem op den afleider; 86000 gelijk voorwerpen, 850, zonder eene schade of wond. De burgerij van Doesburg heeft, zich sedert genoemd, ons wat onder de beschrijving van den afleider te loven, die

edert onafgebroken den toren heeft vrijgewaard. Onder anderen zijn er, volgens het bericht van wijlen den verdienstelijken burgemeester van Doesburg, *Verhuell*, in 1794, 1811 en laatstelijk 28 Januarij 1818 zware ontladingen des bliksems op den afleider gevallen, en deze heeft bestendig aan de verwachting blijven voldoen.

Wanneer men intusschen het groot aantal hooge gebouwen, kerken en torens in ons land, vergelijkt met het gering aantal afleiders, dan kan men zeker niet zeggen, dat men bij ons op dit stuk werkelijk bedacht is, en men behoeft zich niet te verwonderen dat eene enkele onweersbui in vier forens brand veroorzaakt en er twee vernielt.

168ste Koninklijke Nederlandsche Loterij.

VIJFDE KLASSE.

3de Trekking: No. 7576 / 1000.

2de " " No. 12955 / 1000; No. 11844 / 1000.

Ter AMSTERDAMSCHER BEURS van gisteren (12 Julij) waren genoteerd: Werkel. Schuld 2 1/2 pCt. 56 1/2; dito 5 pCt. 103; Kansbill. 24 1/2, 1 1/2; Amortisatie-Syndik. 4 1/2 pCt. 98 1/2, 1/2; dito 5 1/2 pCt. 81 1/2; Handelsm. 176 1/2, 178 1/2, 1/2; Ardoina £ 85, 42 1/2, 4 1/2; dito onb. st. 41 1/2, 1/2; Braz. 86 1/2; Columb. 21 1/2; Enk. bl. Gmkeet 20, 20)

Er wordt getraagd een WINKELDOCHTER, bekwaam in het Maken en Opmaken van Mullen en Kragen. Adres: het ge-frankeerde brieven onder letter P, bij de Uitgeverij dezer.

VOOR HET WYK

Amortisatie-Syndicaat.

ADMINISTRATIE DER DOMEINEN, WEGEN, VAARTEN, EN AGENTSCHAP TE BREDA.

TIENDVERPACHTINGEN.

De Agent van het Domain te Breda, zal op de nevensaamstaande dagen, uren en plaatsen, ten overstaan van den Notaris VAN NAERSEN, residentie te Breda, publiek Verpachten, de DOMINIALE TIENDEN, in het ressort van genoemd Agentschap, voor den Oogst van 1836, als:

Op Maandag den 18den Julij 1836, 's namiddags om twee uren, ten huize en herberge van N. VAN BEKHOVEN, te Zandert.

De TIENDEN van Rysbergen en Zandert.

Op Donderdag den 21sten Julij 1836, 's morgens om 9 uren, ten Gemeenteshuize van Alphen.

De TIENDEN van Alphen en Riel.

Op denzelfden dag, 's middags om 12 ure, ten huize en herberge van A. N. VAN GELS, in de Lalis, te Baarle-Nassau.

De TIENDEN van Baarle-Nassau, Hicoutas en Oostel.

Op Zaterdag den 25sten Julij 1836, 's namiddags om twee uren, ten Gemeenteshuize van Gilze.

De TIENDEN van Ghaam, Gilze en Rijen.

Op Maandag den 25sten Julij 1836, 's morgens om 9 ure, ten huize en herberge van PIETER DIELEMANS, in de Bloemsteek te Princenhage.

De TIENDEN van Ginneken en Bavel, Princenhage en Teteringen.

De Konditien van Verpachting Wegen ter lezing ten kantore van den Agent, alwaar ook nadere informatie te bekomen zijn.

Breda, den 2den Julij 1836.

De Agent voorvoemd,
M. SMITS.

VENTE PUBLIQUE D'UN SUPERBE TROUPEAU DE MERINOS,

à Eeckeren, à une lieue d'Anvers.

MARDI le 2 Août 1836, à 2 heures de l'après-midi, on vendra publiquement, sous la direction de J. H. MERTENS, au delà de 200 MERINOS de pure race et parfaitement acclimatés. Tous ces animaux sont sains et vigoureux, n'ayant jamais été atteints d'épizootie ou de maladie quelconque.

Ce beau troupeau sera visible tous les jours de midi à trois heures, en s'adressant au jardinier de Monsieur PAUWELAERT VERWOELEN, audit Eeckeren.

Qu'on se le dise.

De ondergeteekende, Onderneemer der Post- en wagen dienst tusschen BREDA en SLEUWIK, heeft de eer bekend te maken, dat hij voortaan zal rijden te Breda, in plaats van de heer *F. MILLER*, in de Hals, Maan, bij de de Gekroonde Kerkulde Ploeg, op den hoek van de Bredastraat aan de Boucha Poort.

BREDA,

F. M. LEERENTVELD.

12 Julij 1836.

VERITABLE

ROB-ANTISEPTIQUE DE LAFFECTEUR.

Deze ROBOOR genezing van de verouderde Zichte hoest kan door getuigschriften bewezen worden. Brieven-franco.